

Téma:

SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY
Foglalkoztatáspolitikai monitor

Időszak:

2012. július

Dátum:

2012. augusztus 15.

SZÁZADVÉG
ALLOKATÁSI

SZÁZADVÉG
gazdaságpolitikai zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI TANULÁSI ÉS TUDÁSKEZELÉSI KÖZPONT

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Foglalkoztatáspolitikai javaslatok

A jelenlegi kedvezőtlen gazdasági helyzetben a versenyszféra munkakereslete visszafogott, eddig inkább a közfoglalkoztatás tudta növelni a foglalkoztatottságot. Ez gazdasági szempontból hosszú távon nem előnyös, mivel a rendszer komoly terhet ró a költségvetésre, valamint nem feltétlen segíti az embereket a későbbi munkaerő-piaci helyzetét. Többi aktív foglalkoztatáspolitikai eszközön is lehet javítani akár jelentősebb többletkiadás nélkül. Ezért a következőket javasoljuk:

- A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, valamint a munkaügyi kirendeltségek hatékonyságát és kapacitásait növelni kell annak érdekében, hogy az ellátások kihasználtsága javuljon. A kirendeltségek fejlesztésére azért is van szükség, hogy megkönnyítse a munkát keresők munkapiaci információkhoz jutását.
- A közfoglalkoztatás jövőjét abból a szempontból kéne vizsgálni, hogy hogyan lehet minél hatékonyabban visszaterelni az embereket a nyílt munkaerőpiacra. Ez rövid távon növelhetné a rendszer finanszírozási igényét, de később az eredményesebb rendszer csökkenthetné az állam terheit, valamint növekedhetnének a járulékbévételek. Fontos kiemelni, hogy a jelenlegi 6-8 órás napi munkavégzés mellett csökken az álláskeresési idő. Ezért szükséges lenne a non-profit vállalatok szerepének erősítése, akik mentori, valamint közvetítői szolgáltatásokkal segíthetnék a közfoglalkoztatottak elhelyezkedését.
- A mobilitás növelése érdekében, amely a munkakeresési esélyeket jelentősen növelhetné, egy új rendszert kidolgozására van szükség. A lakhatási támogatások körét szélesíteni kell a bérlakás-piac fellendítése, lakhatási és ingázási költségek támogatása révén.
- A kismamák munkaerőköltségének csökkentése nem feltétlen elegendő foglalkoztatottságuk bővítéséhez. Az óvodai és napközi ellátásokat fejleszteni kell, amely az érintettek munkavállalásai hajlandóságát növelné.
- A passzív ellátások (álláskeresési járadék, foglalkoztatás helyettesítő támogatás, nyugdíj előtti álláskeresési segély) szélesebb körét lenne érdemes álláskeresési feltételekhez kötni, amely így növelhetné a munkakínálatot, és akár bővíthető lenne az ellátások időtartama is, amely javíthatná az állások és álláskeresők párosítását. Ehhez szintén fontos a munkaügyi kirendeltségek fejlesztése.
- A mentori szolgáltatások fejlesztése, az egyedi, személyre szabott képzési programok jelentősen növelnék az aktív eszközök hatékonyságát, amely első sorban a leghátrányosabb csoportokat érinthetné (romák, fiatalok, képzetlenek, tartós munkanélküliek).

Az intézkedések bevezetése előtt fontos a megfelelő hatásvizsgálatok elvégzése, költségelemzések készítése. A felsorolt intézkedések csak együttesen érhetnek el megfelelő

hatásokat, egyenként hatástalanok, vagy egyesek akár károsak is lehetnek a munkaerőpiacra.

Európai kitekintés: az idősekre vonatkozó ellátások¹

A Kormány foglalkoztatási céljainak elérése érdekében a munkakereslet és a munkakínálat egyidejű növelésére van szükség. A hazai szabályozás elsősorban az utóbbi bővítésére koncentrált azonban a munkahely-védelmi akcióterv érdemben bővítheti az alacsony foglalkoztatottsággal jellemezhető társadalmi csoportok (idősek, fiatalok stb) munkakeresletét is.

A fejezetben bemutatjuk, hogy egyes európai országok hogyan, milyen intézkedésekkel kerülnek el azt, hogy az idősebb munkavállalók a nyugdíj előtti időszakot munkanélküli ellátásban töltsék, esetleg rokkantnyugdíjba vonuljanak. Ezek az intézkedések fontos kiegészítői lehetnek a Kormány foglalkoztatás-politikai eszközeinek, és érdemben megnövelik a hatásfokát a korábbi intézkedéseknek. Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy a megfelelő eszköz kialakítása további háttérmunkát igényel, azonban a benchmarking technika alkalmazása az eszközök széles körét tárhatja a döntéshozók, döntéstámogatók elé.

Munkanélküli ellátási rendszerek és az idősebb munkavállalók Európában és hazánkban

Számos kormányzat szembesült az utóbbi időben azzal a problémával, hogy a nyugdíjazás előtt álló dolgozók különböző alternatív módokon hagyják el a munkaerő piacát. Az egyik ilyen kilépési csatorna a munkanélküli segélyek rendszere. Némely országban reformokat hajtottak végre annak érdekében, hogy bezárják ezt a kiskaput: az idősebb munkavállalók számára megnehezítették a munkanélküli segélyhez való hozzájutást, illetve csökkentették annak összegét. Ezek konkrét megjelenési formájára néhány példa:

- **életkor alapján korlátozták a nyugdíjazás előtt álló személy munkanélküli segélyre való jogosultságát**
- **csökkentették a segélyezés időtartamát, azaz hogy mennyi ideig jogosult valaki állami juttatásra**
- **megemelték a munkaképes kor elvi határát**
- **az idősebb munkanélküliek aktív munkakeresésének kiterjesztett felügyelete, irányítása**
- **a munkanélküliek állásajánlatok elfogadására vonatkozó szabályozásának szigorítása**
- **a befizetett járulékok alapján meghatározott jogosultság az ellátásokra**

¹ A fejezet nagyban épít az Európai Bizottság *EEO Review: Employment Policies to Promote – Active Ageing 2012* anyagának adataira és következtetéseire.

Azonban ellenpéldákat is találhatunk a nemzetközi gyakorlatban. Annak érdekében, hogy megkönnyítsék az idősebb munkavállalók munkakeresését és megakadályozzák az elszegényedésüket, néhány ország olyan reformintézkedéseket hozott, melyek megnövelték a segély mértékét és/vagy annak időtartamát ezen csoport részére.

A munkanélküli ellátási rendszereket az idősebb munkavállalók a korai nyugdíjazás egyfajta alternatívaként használják. Belgium, Németország és Portugália csupán néhány példa azon országokra, ahol átalakították a segélyezési rendszert, oly módon, hogy az idősebb munkavállalókra szigorúbb feltételek vonatkozzanak. Magyarországon 2011-ben alakították át a rendszert: csak az, a törvényes nyugdíjkorhatárnál maximum 5 évvel fiatalabb munkavállaló részesülhet nyugdíjazás előtti munkanélküliségi ellátásban (mely akár a minimálbér 40 százaléka is lehet), aki már rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz is szükséges szolgálati idővel.

Svédországban, a jogosultságot összekapcsolták a járulékbefizetésekkel. Ezzel egy időben pedig szigorították a segélyezés időtartamát és az újbóli segélykérési feltételeket, hogy ezzel is gátolják a korai nyugdíjba vonulást ezen formájának további elterjedését. **A belga kormányzat is átalakította az állástalanok segélyezésének rendszerét, miközben próbálják elkerülni a közjóléti szolgáltatások növekvő anyagi terhelését.** Két intézkedés példaként: a kor szerinti többlettámogatást a munkanélküliek részére a korábbi 50 helyett csak 55 év felett alkalmazzák 2012. július 1-től. Az „elvi” munkaképes kort 60 évre emelték idén, illetve 65 évre azokban a gazdasági ágakban, ahol alacsony a munkanélküliség. A munkanélküli segélyre szorulóknak felülvizsgálata és a munkakeresés aktív támogatása is nagyobb figyelmet kapott, különös tekintettel az 50 év felettiekre, illetve azokra, akik korengedményes nyugdíjban részesülnek.

Németországban a segélyezési rendszer gyakorta szolgált kiútként a munkaerőpiacról a korai nyugdíjra vágyóknak. **Ennek visszaszorítása érdekében a segélyezés nagyvonalúságát csökkentették.** Egészen 2007-ig az 58 éves vagy annál idősebb állástalanok mentességet kaptak az álláskeresési kritériumok alól, így tehát könnyebben jutottak támogatáshoz. Azon 58 év felettiek, akik már több mint egy éve állás nélkül voltak, nyugdíjba vonulhattak, habár csak csökkentett nyugdíj mellett. Ez egyébként ellentétes intézkedés volt a német kormány sokszor hangoztatott céljával, a munkával töltött évek számának kiterjesztésével. Ezzel párhuzamosan azonban 2009-ben kivezetésre került az 1996 óta működő rendszer, amely engedte a fokozatos nyugdíjazást. Utóbbi lényege, hogy a részmunkaidős állást betöltő 55 év felettiek részesülhettek támogatásban is.

Portugáliában a segélyezési rendszer idősekre vonatkozó részét 2010-ben alakították át. **Az új szabályozás szerint az 1 évnél kevesebb ideje állás nélkül lévő munkavállalónak kötelező elfogadnia azt a felajánlott munkát, amely a segéllyel legalább 10 százalékkal magasabb bruttó keresetet biztosít számára.** A 12 hónapnál régebb óta munkanélküliek esetében már azt a munkát is kötelező elfogadniuk, ami a segéllyel megegyező bruttó bért biztosít.

Amennyiben visszautasítják az ilyen munkát, elveszítik a jogosultságukat az állami támogatásra. A korábbi szabályozás szerint a fél évnél kevesebb ideje segélyen élők minden olyan munkaajánlatot visszautasíthattak, amely a támogatáshoz képest legfeljebb 25 százalékkal adott volna több bért. Tekintve, hogy Portugáliában milyen magas az idős tartós munkanélküliek aránya, őket érintette leginkább ez a változás.

Horvátországban is jelentős változásokat vezettek be. A munkaközvetítés és a munkanélküli ellátásokkal kapcsolatos törvényeket módosították. **Elsősorban azokat az idősebb állástalanokat érintették a változások, akik ezt megelőzően bizonyos minimális kritériumok teljesítése mellett kérhették idő előtti nyugdíjazásukat.** A kritériumrendszert szigorították és az életkort is felemelték: a férfiak esetében 65, a nőknél 63 évre emelték az öregségi nyugdíj korhatárát. Ezzel párhuzamosan a munkanélküli segély összegét is csökkentették. Akik tartósan segélyen élnek, két követelménynek kell megfelelniük: legalább 32 évnyi szolgálati idővel kell rendelkezniük és maximum öt évvel lehetnek fiatalabbak az öregségi nyugdíjkorhatáránál. Ez azt jelenti, hogy a korábbi rendszerhez képest most az 55-60 éves férfiak és az 50-55 éves nők segély nélkül maradhatnak. A horvát kormányzat azonban a segélyezés szigorítása mellett – ellentétben más európai országokkal – nem bővítette az aktív munkaerő-piaci intézkedéseket.

Szerbiában 2010-től lépett életbe az új szabályozás, amely **szigorította a segélyezési feltételeket és jelentősen csökkentette a munkanélküli ellátás mértékét.** A szerb rendszer úgy működik, mint egy biztosítás, vagyis csak azok részesülhetnek munkanélküli segélyben, akik korábban rendszeresen fizették a járulékokat. A segély mértéke az új szabályozás szerint a munkával töltött évek számával arányosan emelkedik. A korábbi, 2003-tól érvényben lévő törvény rendkívül nagyvonalú volt az idősebb munkanélküliekkel szemben, így ők egyáltalán nem éreztek ösztönzést az aktív álláskeresésre. Ezek az emberek javarészt idősek, akik már 20 év szolgálati idővel rendelkeztek. Az új rendszer élesedését követően erőteljesen csökkent a segélyben részesülők száma.

Európában azonban a korábbiakkal ellentétben arra is található precedens, hogy nagyvonalúbbá tették a segélyezési rendszert a szegénység elleni harc szellemében. Ezek közé tartozik Luxemburg, Szlovénia és Csehország is. Utóbbi esetben az 50-55 év közöttiek számára megemelték a jogosultság időszakát. Finnországban a korhatár előtti nyugdíjat eltörölték még 2005-ben, ehelyett azonban kiterjesztették a segélyre való jogosultság felső korhatárát egészen 65 éves korig.

Luxemburgban az idősek számára biztosított segélyezési rendszert alakították át úgy, hogy a jogosultsági időt megnövelték az idősebb állástalanok számára. A logika e mögött az, hogy ezzel több időt biztosítanak a korosabbak számára az álláskeresésre – akik feltételezhetően nehezebben találnak már munkát maguknak. Emellett viszont az állam nem hagyja őket szegénységbe süllyedni.

Rokkantsági nyugdíjak Európában

Egy másik alternatív bevételi forrást jelent a rokkantsági nyugdíj azok számára, akik minél hamarabb nyugdíjba szeretnének vonulni. Számos ország szolgáltatt bizonyítékot arra, hogy az elmúlt időszakban megnőtt az ilyen jellegű nyugdíjban részesülők száma, annak következtében, hogy a nyugdíjrendszereket megreformálták. A jelenség visszaszorításának érdekében ezért a reformok az utóbbi időben ezt az ellátórendszert is érintették. **Ellenpéldát azonban itt is találni, például Dániát, ahol az idősebb munkavállalók számára megkönnyítették a rokkantsági nyugdíjba vonulás lehetőségét.**

Belgium, Észtország, Szlovákia, csak néhány példa azon országok közül, ahol megemelkedett a rokkantsági nyugdíjért folyamodók száma, párhuzamosan az öregségi nyugdíjra vonatkozó szabályozások szigorodásával.

Egy tanulmány szerint **Belgiumban** az elmúlt tíz évben drasztikusan megemelkedett a rokkantsági nyugdíjjal kapcsolatos ügyek száma. **Elsősorban a nők és az idősebb férfi munkavállalók esetében emelkedett rendkívüli mértékben a juttatásért fordulóik száma.** A nők esetében a kiváltó ok az öregségi nyugdíj korhatárának öt évvel, 65 évre történő emelése lehet. A jelenség ellenére azonban a nők és a férfiak foglalkoztatottsági aránya egyaránt emelkedett a 2008-2010-es recesszió időszaka alatt. Ez elsősorban vélhetően a korai nyugdíjazási lehetőségek szigorításának, így az aktívak létszámának emelkedéséhez köthető.

Dániában a 2011-ben bevezetett átfogó nyugdíjreform keretében a rokkantsági nyugdíjazás feltételeit enyhítették az idősebb munkavállalók számára. Az új rendszer célja, hogy segítse azokat az idős munkavállalókat, akiket egyébként a nyugdíjreformok nagyban sújtanának. A rokkantsági nyugdíjjal azon idős munkavállalók élhetnek, akik legalább 20-25 év szolgálati idővel rendelkeznek és kevesebb, mint öt évük van hátra a nyugdíjazásig. Ez az úgynevezett „idősek rokkantsági nyugdíja” (senior disability pension) kritériumrendszerében teljesen megegyezik a szimpla rokkantsági nyugdíjjal. Mindazonáltal az eljárási és felülvizsgálati rendszer az idősek számára nagyban leegyszerűsödött: a kérelmezőnek nem kell keresztülmennie a szokásos orvosi vizsgálatokon, amely meghatározza a megmaradt munkaképesség mértékét. Azok száma, akik ezzel az eljárással élhetnek, nehezen becsülhető. **Egyrészt a dán reformokat számos kritika érte az öregségi nyugdíjszabályozás szigorítása miatt, mivel mindezt anélkül hajtották végre, hogy az aktív munkaerő-piaci eszközöket bővítették volna az idősek számára.** A másik oldalról viszont a rokkantsági nyugdíjazás ilyen formában való átalakítása komoly veszélyeket rejt magában.

Szlovákiában 2004 óta regisztrálják a rokkantsági nyugdíjban részesülők számának folyamatos emelkedését. **A növekedés mértéke meghaladja az aktív népesség számának bővülését is.** Arról azonban nem készült felmérés, hogy a rokkantsági nyugdíjat hányan használják kikapuként a munkaerőpiacról való kilépéséhez.

Annak érdekében, hogy korlátozzák a rokkantsági nyugdíjjal való visszaéléseket, több ország (köztük Csehország, Németország, Magyarország, Ausztria és Románia) is hozott olyan intézkedéseket, amelyek megnehezítették az ilyen jellegű nyugdíjhoz történő hozzáférést. A cseh kormány például összevonta a különböző egészségügyi, betegellátási, segélyezési regisztereket, hogy kiszűrhesék a lehetséges csalókat. Magyarországon, válaszul a rokkantnyugdíjasok feltűnően alacsony átlagéletkorára és arra, hogy gyakori a rendszerben a visszaélés, jelentősen átszabták és megszigorították a jogosultsági feltételeket. 2008 januárjától lépett életbe az új rendszer, amely már a megmaradt munkaképességre koncentrál ahelyett, hogy azt vizsgálná, mennyit veszített el az adott munkavállaló. Kezdetben a pályázók nyugdíj helyett három éven keresztül rehabilitációs járadékra jogosultak csupán. Amennyiben a segélyben részesülő 3 év elteltével sem szerzett állást és az egészségügyi állapota továbbra is megköveteli, akkor részesülhet rokkantsági nyugdíjban.

Hazánkban a rokkantsági nyugdíj jogosultságának szigorítása után jelentősen lecsökkent azoknak a száma, akik megpróbáltak így kikerülni a munka világából. Azonban lényegesen nehezebb az ő rehabilitációjuk. **A passzív ellátások folyósítási idejének leszállítása, valamint a segélyek összegének csökkentése sem feltétlen segíti elő az idősebb munkavállalók gyorsabb elhelyezkedését.**

Nemzetközi munkaerő-piaci trendek

A világ munkaerőpiacain továbbra is **kettős folyamatok** vannak. A foglalkoztatás tendenciái 2012 júniusában is ellentétes irányban haladtak Európában és az Egyesült Államokban. Ez a jelenség párhuzamba állítható a két régió gazdasági teljesítményével is, hiszen a **reálgazdasági visszaesés második hulláma elérte Európát és ezzel a foglalkoztatási helyzetet is rontotta.** Ezzel szemben az **észak-amerikai országban a foglalkoztatottság bővült, a konszolidáció folytatódott, az építőipar is kezdett helyreállni.** Az Európai Unió gazdaságaiban tovább folytatódott a munkaerőpiac negatív tendenciája. A világ legtöbb országára jellemző maradt a magas munkanélküliség és a jelenlegi gazdasági kihívásokat tekintve a munkaerő-piaci helyzet stabilizálódása, majd tartós javulása csak a jövő évben indulhat meg.

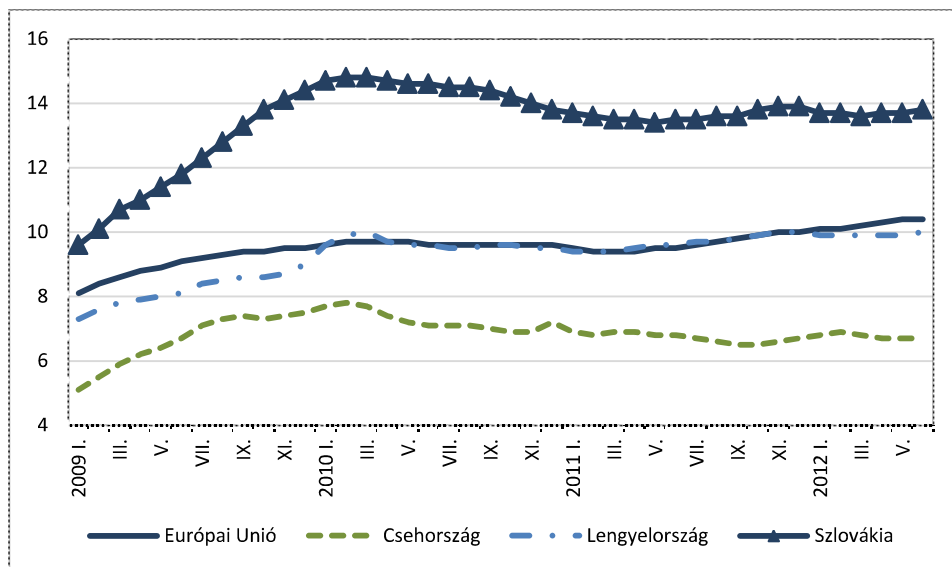
Az OECD által közölt harmonizált munkanélküliségi ráta már több mint egy éve változatlan: 2012 májusában a ráta 7,9 százalékos volt, és az OECD jelentése alapján az előző hónaphoz képest változatlan maradt. Az állástalanok száma ezzel 47,7 millió fő körül mozog, amely a válság kitörését megelőző időszak adataihoz képest 14 millió fővel több (2008 májusához viszonyítva).

Az Egyesült Államokban a foglalkoztatottság bővülése és a munkanélküliség csökkenése tovább folytatódott 2012 júniusában. A munkaerő iránti kereslet három hónap alatt, hasonlóan, mint az előző hónapokban, több mint 20 ezer fővel bővült. Elsősorban az üzleti szolgáltatások, a feldolgozóipar, a kereskedelem és az egészségügyi ellátás területén

dolgozók száma bővült. Azonban fontos kiemelni, hogy az utolsó hónap statisztikai kis mértékű csökkenést mutattak, de ez még nem azt jelenti, hogy a folyamatok megfordultak volna. A munkanélküliségi ráta 8,3 százalékos volt, amely 0,1 százalékponttal nőtt előző hónaphoz képest. Az előző év azonos időszakához viszonyítva azonban jelentős a javulás (0,8 százalékpont), mivel 2 millió fővel csökkent az állástalanok száma.

Az Európai Unió 27 tagállamában 2011 februárja óta tartó munkanélküliségi ráta növekedése megállt 2012 júniusában, mivel a ráta 10,4 százalékon maradt az előző hónaphoz hasonlóan, így maradt történelmi csúcson a mutató. **Az euróözone egészét tekintve 2012 hatodik hónapjában az állástalanok aránya elérte a 11,2 százalékot, ezzel 1998 óta nem látott magasságba került az indikátor.** Csupán egy tagállamban, Németországban tudott csökkenni a ráta. Mindösszesen három tagállamban stagnált a mutató (Csehország, Luxemburg és Hollandia). Az előző hónapban stagnáló Portugáliában ismét emelkedett a ráta, így nem állt meg az egy éve tartó romló tendencia. Az egyik legjobb mutatóval továbbra is Németország rendelkezik, ahol már hét hónapja az egyik legalacsonyabb a ráta (5,4 százalék), és ezzel historikusan alacsony szinten tartózkodik. A legrosszabb munkanélküliségi mutatókkal rendelkező tagállamokban tovább romlottak a mutatók: **Görögországban 22 százalék fölé emelkedett a munkanélküliek aránya, míg Spanyolországban már 24,8 százalékos az indikátor.**

1. ÁBRA: AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A VISEGRÁDI HÁRMAK MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁI
(SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat

A régiós országok közül **Csehországban megállt a munkanélküliségi ráta csökkenése**, amely már harmadik hónapja 6,7 százalékos szinten állt 2012 júniusában. A lassuló gazdasági teljesítmény a munkaerő keresleten is érzékelhető volt az országban. Lényegében stagnált a foglalkoztatottság 2012 első negyedében, és csupán az exportorientált ipari ágazatokban nőtt a munkakereslet. A legnagyobb mértékű visszaesést az építőiparban regisztráltak

Csehországban. A Cseh Nemzeti Bank (CNB) előrejelzése (*Inflation Report – II/2012*) szerint **a foglalkoztatottság csökkenni fog az idei évben, és csak jövőre lehet kisebb mértékű emelkedés. Lengyelországban** a munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája öt hónapos stagnálás után 10 százalékra emelkedett, miközben a **foglalkoztatottság is tovább tudott nőni, összhangban az ország gazdasági teljesítményével.** A Lengyel Nemzeti Bank (NBP) előrejelzése (*Inflation Report, July 2012*) szerint a foglalkoztatottság még növekedhet az idei évben, azonban jövőre már a munkakereslet csökkenésére számítanak a jegybankárok. Az Európai Bizottság optimistább előrejelzést adott a lengyel munkaerőpiacra: a foglalkoztatottság enyhén emelkedni fog 2012–13-ban, míg a munkanélküliség lényegében változatlan maradhat. **Szlovákiában az elmúlt hónapok kedvező munkanélküliségi adatai romlottak, mivel a ráta elérte a 13,8 százalékot. Azonban foglalkoztatottság is tovább tudott emelkedni északi szomszédunknál.** Az előrejelzések alapján 2011-hez képest kissé lelassul a munkakereslet bővülése, miközben az állástalanok aránya akár 0,8 százalék ponttal is alacsonyabb lehet két év alatt.

Az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése alapján nem várható fordulat a munkaerő-piaci helyzetet illetően. Előző időszak kiadványukhoz képest jelentősen romlottak az előrejelzések az EU-ban és az Eurózónában is. A romló gazdasági kilátásokkal összhangban a foglalkoztatottság csökkenhet 2012-ben, 2013-ban pedig kismértékű bővülésre számít a Bizottság. Az eurózónában az idei évben jelentősen, 0,5 százalék ponttal csökkenhet a munkakereslet, és jövőre sem számítanak a foglalkoztatottság növekedésére. A munkanélküliek aránya 2012-ben jelentősen növekedhet: az EU 27 tagállamában átlagosan 0,6 százalékponttal magasabb ráta várható, míg az Eurózónában 10,2 százalékról 11 százalékra emelkedhet ez az arány idén. Jövőre azonban munkanélküliség stagnálhat.

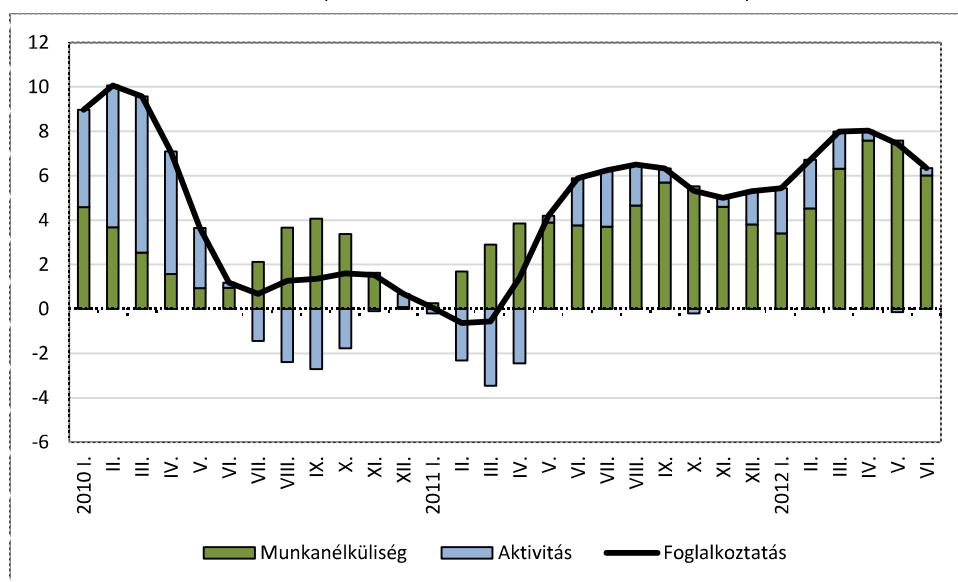
Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A munkaerő-piaci folyamatokat jelentősen befolyásolja a gazdaság kedvezőtlen teljesítménye, ami miatt a versenyszektor foglalkoztatottsága folyamatosan csökken. A foglalkoztatottság **csak a Kormány közmunkaprogramjai miatt növekedett** az elmúlt hónapokban. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatottság már lassan másfél éve folyamatosan bővül, 2012 júniusában 6 ezer fővel nőtt dolgozók száma. **A munkanélküliség párhuzamosan a munkakereslettel, több mint fél éve folyamatosan emelkedik:** az év hatodik hónapjában további 300 fővel, éves viszonylatban 13 ezer fővel, így a munkanélküliség szezonálisan szűrt rátája már hét hónapja 11 százalékon áll.

2010 óta szinte folyamatosan bővül a gazdaságilag aktívak száma, ami a kormányok munkakínálatot bővítő intézkedéseinek köszönhető. 2012 júniusában több mint 53 ezer fővel többen voltak aktívak a munkaerőpiacon, mint az előző év azonos időszakában, az előző hónaphoz képest pedig 8 ezer fős volt a növekedés mértéke. **Az aktivitás szezonálisan kiigazított rátája elérte az 56,8 százalékot, amire 1998 óta nem volt példa.** Legnagyobb

mértékben az 55–64 éves korosztályban nőtt a gazdaságilag aktívak száma, ami a korai nyugdíjazás szigorodásával és a nyugdíjkorhatár emelésével van összhangban. A következő hónapokban tovább nőhet az aktivitás a rokkantnyugdíjazás további szigorítása és a tankötelezettség leszállítása miatt. **A munkaerő iránti kereslet a versenyszférában a gyenge konjunkturális kilátások következtében huzamosabb ideig a jelenlegi alacsony szinten maradhat.** Mivel a minimálbér- és elvárt béremelés okozta munkaköltség-növekedést rövid távon a kormányzat kompenzálja, a közvetlen elbocsátások kevésbé valószínűek. **Az újonnan bejelentett intézkedések (munkahely-megőrző program) sem fogják jelentősen növelni a hátrányos helyzetű csoportok (fiatalok, 55 évnél idősebbek, tartós munkanélküliek és kismamák) iránti munkakeresletet, esetleg csak az érintettek elbocsátását akadályozhatják meg a járulékkedvezmények.**

2. ÁBRA: MUNKAERŐ-PIACI AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATOTTSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

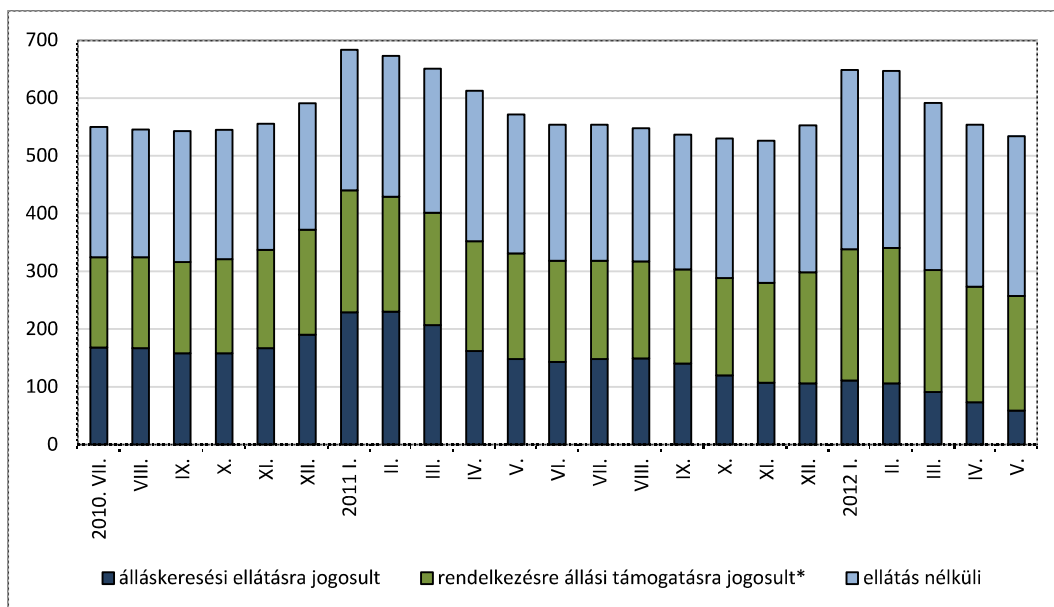

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés, Századvég-számítás

A munkanélküliek számának növekedése nem állt meg júniusban sem. A szezonálisan kiigazított ráta már tartósan 11 százalékon tartózkodik. A munkanélküliség magas aránya az év elején közmunkaprogramok átszervezésével lehetett összhangban, amit az átlagos munkakeresési időtartam csökkenése is jól jelez. Az év elején ismét nagymértékben csökkent a közfoglalkoztatottak száma, ami miatt hirtelen megnőtt a három hónapnál nem régebben munka nélkül lévők aránya. Ezt jól mutatják a Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal statisztikái is, amelyek alapján jelentősen bővült a regisztráltak száma az első hat hónapokban. **Azonban a munkanélküliség mostani magas szintje már nem feltétlen magyarázható a közmunkaprogramok átalakításával.** A háttérben más okok is közrejátszhatnak. Valószínűleg a versenyszféra munkakeresletének visszaesése így jelentkezik a munkaerő-piaci statisztikákon. **A növekvő munkakínálatot már nem képes sem a közfoglalkoztatás sem a versenyszféra felszívni,** így maradhatott az év további részében is ilyen magas a

munkanélküliség. **Az év hátralévő részében sem biztos, hogy jelentősen csökkenne a munkanélküliek száma.** Az újonnan kiírt támogatott álláshelyek (közfoglalkoztatás) jelentősen csökkent júniusban az előző hónapok átlagához képest, így valószínű, hogy a közfoglalkoztatás elérte éves maximumát (kb. egy hónapban 100 ezer fő).

3. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK MEGOSZLÁSA ELLÁTÁS TÍPUSA SZERINT (EZER FŐ)

Forrás: NFSZ

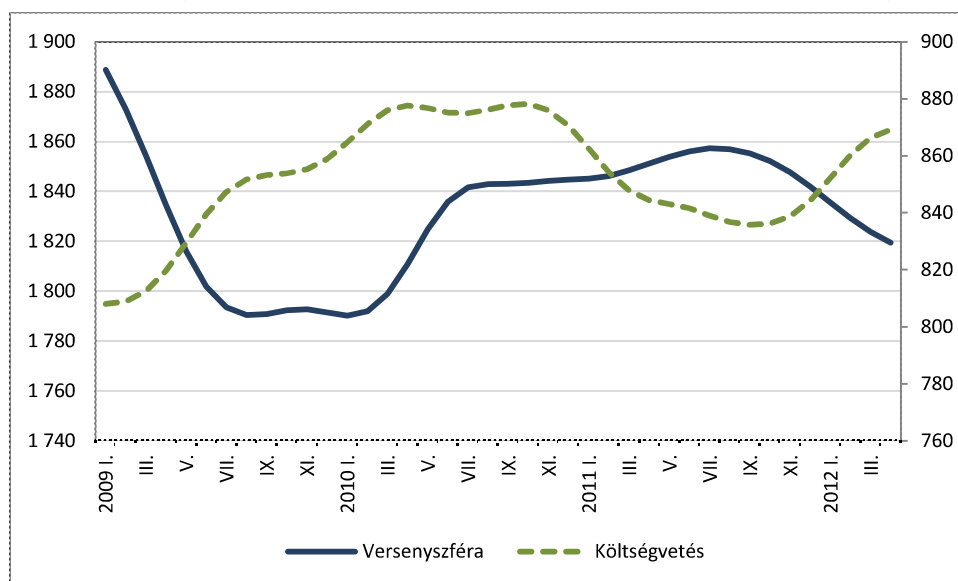
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint az álláskeresők száma júniusban tovább csökkent. Az előző év azonos időszakához képest 5,2 százalékos, 29 ezer fős csökkenés következett be a regisztráltaknál. Az év eleji álláskeresési **járandóság átalakítása miatt nagymértékben, 64 százalékkal szűkült a jogosultak köre**, miközben az egyéb szociális ellátásban részesülők száma növekedett az előző évhez képest (18,8 ezer fővel nőtt). Külön ki kell emelni, hogy az ellátás nélkül lévő álláskeresők aránya folyamatosan nőtt az évben, az év hatodik hónapjában 19 százalékos volt a bővülés az előző év azonos időszakához képest. Viszont pozitív tendencia, hogy a **tartósan nyilvántartottak létszáma folyamatosan csökken**, az előző évhez képest 14 ezer fővel.

Továbbra is kevés az újonnan bejelentett nem támogatott üres álláshely: számuk 2012 júniusában 2,6 ezerrel kevesebb volt, mint tavaly ilyenkor. Az előző hónapban tapasztalt kedvezőtlen fordulathoz képest a támogatott álláshelyek számában sem történt érdemi változás. Az előző hónaphoz képest stagnált, míg a tavalyi évhez viszonyítva 12 ezerrel csökkent az államilag támogatott pozíció. Az év közbeni lefutás alapján az látszik, hogy elérte tetőpontját a közfoglalkoztatás szintje.

A négy fő feletti vállalkozásoknál az alkalmazottak száma májusban 5 ezer fővel csökkent az előző hónaphoz képest, míg az előző év azonos időszakához képest 29 ezer fővel. **A versenyszféra munkakereslete jelentősen visszaesett:** egy év alatt 2,2 százalékkal kevesebb

alkalmazottak volt a szférában. **A költségvetési intézmények foglalkoztatottsága csak a közfoglalkoztatás előző évi alacsony bázisa miatt emelkedhetett 2 százalékkal.**

4. ÁBRA: A VERSENY- ÉS KÖLTSÉGVETÉSI SZFÉRA ALKALMAZOTTAINAK SZÁMA
(4 FŐ FELETTI VÁLLALKOZÁSOKNÁL, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

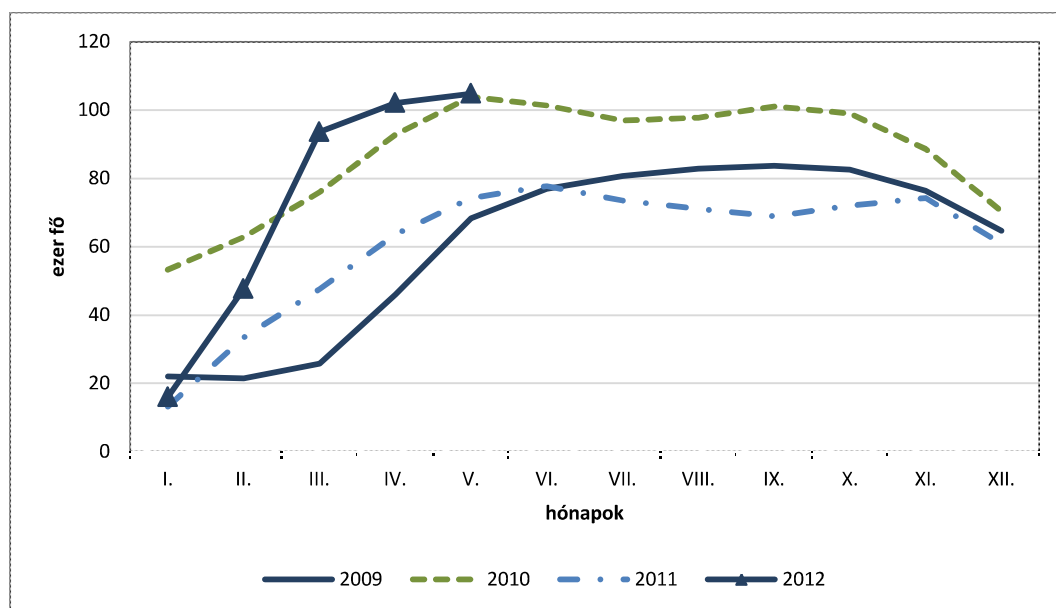

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A versenyszférában az alkalmazottak száma áprilisban 5 ezer fővel csökkent az előző hónaphoz képest, míg az egy évvel ezelőtti állapothoz képest 41 ezer fős volt a szűkülés. **A munkakereslet visszaesése leginkább az ingatlanügyek és az adminisztratív szolgáltatásokat nyújtó ágazatokat érintette.** A munkaerőpiaci szolgáltatásokat nyújtó vállalatok esetében jelentősen visszaesett az alkalmazottak száma, ami azt mutatja, hogy a kölcsönzött munkaerőt kezdték leépíteni a versenyszférában. A válság alatt a vállalatok pont a részmunkaidős foglalkoztatással és a kölcsönzéssel éltek (az elbocsátások mellett) annak érdekében, hogy csökkentsék terheiket, azonban a mostani recessziós időszakban főleg ezektől az alkalmazottaktól válnak meg.

A költségvetési intézmények foglalkoztatottságának emelkedése a közmunkaprogramok év eleji felfutásának az eredménye. Az elmúlt négy évet vizsgálva, 2012-ben volt a legnagyobb mértékű a közfoglalkoztatás bővülése január és májusa között. A támogatott álláshelyek nélkül a közsféra dolgozóinak létszáma 2,3 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest, amely a kormányzat költségcsökkentő lépéseivel van összefüggésben. Azonban úgy tűnik, hogy a közfoglalkoztatás elérte éves maximumát, amely év végén a trendeknek megfelelően csökkenthet majd.

5. ÁBRA: KÖZFoglalkoztatottak száma

Forrás: KSH

A nemzetgazdaságban a bruttó átlagkeresetek 6,4 százalékkal nőttek 2012 májusában. A versenyszférában az elvárt béremelések és a minimálbéremelés hatására 9,4 százalékos növekedést regisztráltak, miközben a költségvetési szektorban 0,6 százalékkal csökkentek az átlag keresetek. **Az állami alkalmazottak béreire leginkább a közfoglalkoztatottak volumene és összetétele hat, ami szinte minden év elején változik.** Az idei évben megszüntették a részmunkaidős támogatott formák, ami miatt idén nőtt az alacsony keresetű, teljes munkaidős közfoglalkoztatottak aránya a költségvetési szervezeteken belül. Ezért hiába bővült a költségvetési intézmények dolgozóinak átlagbére 6,2 százalékkal, az összetételhatás miatt csökkent a szféra átlagkeresete.

A versenyszférában a rendszeres havi bérek éves üteme nagymértékben emelkedett az év ötödik hónapjában. Ezt a már említett minimál- és elvárt béremelések hatásaként lehet értelmezni. Annak érdekében, hogy a vállalatok jövedelmezőségüket fenntartsák, visszafogták a prémiumokat és a béren kívüli juttatásokat, valamint magasabb bérű munkavállalók javadalmazását. A bruttó bérek 9,4 százalékos emelkedése mellett a rendszeres keresetek 9,6 százalékkal bővültek. A családi adókedvezmények nélkül számított nettó reálbér a teljes nemzetgazdaságban több mint 1,5 százalékkal csökkent.

Foglalkoztatáspolitikai eszközök

A foglalkoztatáspolitikai eszközökben résztvevők száma az előző év azonos időszakához képest jelentősen, 37,3 százalékkal nőtt. Leginkább a bértámogatásban részesülők száma emelkedett, amely pozitívként értékelhető. Természetesen a támogatások megítélése nem csak a résztvevők számának változásától függ, hanem az eszköz hatékony felhasználásának is a függvénye. **A helyközi utazási támogatások alacsony száma, valamint**

csökkenése viszont negatívumként lehet felfogni, mivel a mobilitás ösztönzése az egyik elsődleges szempont. A képzésben résztvevők száma összességében növekedett az előző évhez viszonyítva, de még mindig alacsony a szintje. **A Nemzeti Foglalkoztatási Alapban még bőven vannak források ilyen célokra, valamint a szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek is magasak.** Így fontos, hogy nagyobb prioritást élvezzen ez az eszköz, ami segítheti az álláskereső elhelyezkedését. Itt is érdemes megemlíteni, hogy **nem csak a nagy számú résztvevő a fontos, hanem az is, hogy a képzések minél jobban illeszkedjenek a piaci követelményekhez, és az egyéni képességeknek megfelelő program a kívánatos.**

1. TÁBLÁZAT: AKTÍV ESZKÖZÖKBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMA

	Változás		
	2012. április	2012. márciushoz viszonyítva (%)	2011. áprilishoz viszonyítva (%)
Foglalkoztatást elősegítő képzés támogatása	14 216	27,6	12,4
Álláskereső klubban való részvétel idejére keresetpótló juttatás	195	0,0	191,0
Bértámogatás	14 283	-2,2	120,4
Álláskereső vállalkozóvá válását elősegítő támogatások	1 771	-7,2	-1,0
Közhasznú munkavégzés támogatása	208	0,0	-37,3
Béreköltség támogatás	10 419	6,9	28,0
Helyközi utazás támogatása	302	-2,6	-30,3
Munkaadós képzés támogatása	246	-2,0	-44,8
Összesen	41 640	8,5	37,3

Forrás: NFSZ

Nemzeti Foglalkoztatási Alap 2012

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap kiadási része jelentősen átalakult a 2011-es Munkaerő-piaci Alaphoz képest. Az aktív támogatásokra szánt összegek kevésbé változtak, azonban a passzív ellátásokra lényegesen kevesebbet tervezett a Kormány az álláskeresői járadék folyósítási idejének lerövidülése miatt.

A bérkompenzáció miatt a Kormánynak módosítania kellett a Nemzeti Foglalkoztatási Alap előirányzatát. A bevételi oldali főösszeget 21 milliárd forinttal kiegészítették a költségvetési támogatásokon keresztül, így 341 milliárdról 362 milliárd forintra nőtt az alap forrása. Bevételi oldalról az előirányzat 49,9 százaléka teljesült eddig az első hat hónap alatt. A szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek nagymértékűek, hiszen már a teljes évre tervezett összeg 82 százaléka befolyt az államkasszába, így jelentős túlteljesítés is lehetséges az eddigi évek tendenciái alapján. A többi bevételi forrás nem közvetlenül a Nemzeti Foglalkoztatási Alapba folyik be, így azok évközi értékelése nehézkes. A hat hónap alatt összesen 181 milliárd forint bevétel teljesült a teljes évre tervezett 362 milliárdból.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI AZ ÉV ELSŐ HAT HÓNAPJÁBAN

Bevételek	módosított előirányzat	VI.hó	teljesítés I-VI. hó	teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	246230,0	21615,2	139026,6	56,5
- egészségbizt. és munkaerőpiaci járadék NFA-t megill. hányada	119900,0	10070,2	66146,7	55,2
- szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada	73630,0	6206,3	29666,9	40,3
- szakképzési hozzájárulás	52700,0	5338,6	43213,0	82,0
Költségvetési támogatás	71273,8	4999,6	26000,0	36,5
Egyéb bevételek	2830,0	-73,1	1015,7	35,9
- területi egyéb bevétel	830,0	58,2	238,7	28,8
- központi egyéb bevétel	1000,0	-357,2	510,1	51,0
- szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1000,0	225,9	266,9	26,7
Bérgarancia támogatás törlesztése	1000,0	23,7	262,2	26,2
TÁMOP intézkedések bevételei	41065,2	4354,9	7834,9	19,1
Követelés elengedés bevétele (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	-3431,1	6421,0	-
Költségvetés szerinti bevételek	362399,0	27489,2	180560,4	49,8
Függő tételek	0,0	395,0	435,7	-
Összes bevétel	362399,0	27884,2	180996,2	49,9

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Aktív támogatások közül a foglalkoztatási és képzési támogatásokra eddig 4,8 milliárd forintot költött az állam, ami az előirányzat teljes évre vonatkozó összegéhez képest 18,6 százalékos teljesítést jelent. Hasonló képet mutat a szakképzési és felnőttképzési támogatások felhasználása is. Az idei évre tervezett összeg 27,7 százalékát használták eddig fel. **Összességében az aktív támogatások 22,9 százaléka került kifizetésre hat hónap alatt.**

A passzív kiadásokban teljesen más hatása van a szezonitásnak. Az álláskeresői ellátásokra az év elején általában többet kell költeni, mint az év további részében. Ez leginkább az idei és az elmúlt két évre igaz. **Mindkét esztendőben jelentősen befolyásolta a kiadásokat a közfoglalkoztatás átalakítása.** 2012 elején nagymértékben nőtt a regisztrált álláskeresői száma, mivel megszűnt a rövid időtartamú közfoglalkoztatás, és így sokan elvesztették támogatott státuszukat. Ezután bejelentkezve a munkaügyi központokba, sokan voltak jogosultak álláskeresői és foglalkoztatás helyettesítő támogatásra. **Ezért lehetett az, hogy az egész évre tervezett passzív kiadások 65,3 százalékát már kifizették.** A hat hónap kifizetései és az elmúlt két évben tapasztalt trend alapján úgy tűnik, hogy a passzív kiadásokra tervezett 59 milliárd forint kevés lehet, így további forrásokat kell allokálni az álláskeresői járadék kifizetésére.

3. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI AZ ÉV ELSŐ HAT HÓNAPJÁBAN

Kiadások	módosított előirányzat	VI. hó	teljesítés I-VI. hó	teljesítés %-a
Aktív támogatások	31 988,3	829,5	7 328,1	22,9
- foglalkoztatási és képzési támogatások	25 988,3	439,4	4 825,9	18,6
- járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	390,2	2 502,2	41,7
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	23 482,8	1 263,6	6 506,6	27,7
Passzív kiadások	58 700,0	4 398,1	38 351,9	65,3
- álláskeresői ellátások	57 000,0	4 398,1	38 351,9	67,3
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	1 700,0	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	439,4	3 396,4	56,6
Működési célú kifizetések	300,0	7,7	45,8	15,3
Startmunka-program	132 456,3	10 577,8	58 612,7	44,3
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 000,0	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	52 978,7	3 424,9	21 271,3	40,2
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	37 511,7	2 343,6	14 360,1	38,3
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	8 500,0	1 081,3	6 911,2	81,3
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	6 967,0	0,0	0,0	0,0
Kiegészítő munkáltatói támogatás	21 000,0	0,0	0,0	0,0
Követelés elengedés kiadása (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Költségvetés szerinti kiadások	328 906,1	20 940,9	135 512,8	41,2
Összes kiadás	328 906,1	20 955,5	135 527,8	41,2
Összes bevétel	362 399,0	27 884,2	180 996,2	49,9
Összes kiadás	328 906,1	20 955,5	135 527,8	41,2
Egyenlegváltozás	33 492,9	6 928,8	45 468,3	135,8

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív eszközök közé tartozó közfoglalkoztatás kiadásai az év elején még viszonylag alacsonyok voltak a már említett átalakítások miatt. Az év harmadik hónapjától kezdve azonban már lényegesen magasabbak voltak a kiadások, mint az első hónapban, mivel sokkal többen dolgoznak már támogatott formában. A Startmunka-programra elkülönített 132 milliárdból fél év alatt 58,6 milliárd forintot használt fel az állam. Májusban a közfoglalkoztatásban több mint 100 ezer ember vett részt, akik közül mintegy 30 ezer ember a napi nyolc órás, országos programban vett részt.

A kiadási oldalt is módosított a Nemzetgazdasági Minisztérium márciusban. Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény X. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium fejezet, 24. Céltartalékok cím, 4. Munkavállalók adórendszer átalakítása miatti kompenzációja alcímen 21 milliárd forint a kiadási előirányzat. Ez egyelőre még nem került felhasználásra.

A tervezett kiadások 41,2 százalékát, azaz 136 milliárd forintot kifizettek az év első hat hónapjában. Az egyenleg így 39 milliárd forintos volt.

SWOT analízis

A közfoglalkoztatás az egyik erőssége és gyengesége a foglalkoztatáspolitikának. Pozitívum az, hogy sok embert vontak be az egyes programokba. Azonban negatívum abból a szempontból, hogy a közfoglalkoztatás nem támogatja a nyílt munkaerő-piacra való kijutást és hosszú távon költséges. Az álláskeresési járadék csökkenése, valamint a többi ellátás szűkülése miatt gyorsabban kell munkát találniuk a munkanélkülieknek, ennek következtében a **Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat kapacitásait növelni és racionalizálni kell**. Erre az Európai Bizottság is felhívta a Kormány figyelmét a 2012-es Konvergencia Program értékelésében. **Az új Munka Törvénykönyve egy rugalmasabb munkaerőpiac alapjait fektette le, és jogilag megalapozta a nem szokványos foglalkoztatási formákat (részmunkaidős, munkakörmegosztó).** Azonban veszélyeket is hordoz magában a törvény, mivel a laza munkaerőpiaci helyzetben, mint ami most is van hazánkban, a munkaadók és munkavállalók közötti alkuhelyzetet rontja.

A növekvő munkanélküliség és a laza munkaerőpiac tompíthatja a foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságát. Bár a foglalkoztatottság nő a közmunkaprogramok felfutása miatt, azonban további jelentős bővülés nem várható. A versenyszféra munkakereslete viszont folyamatosan csökken. **Az alacsony mobilitási hajlandóság is jelentősen visszafogja a foglalkoztatottság nagyobb emelkedését.** Így az állami programok erősítésére lenne szükség, amellyel a munkaerő a megfelelő térségekbe vándorolhatna.

4. TÁBLÁZAT: SWOT ANALÍZIS

Erősségek	Gyengeségek
• közfoglalkoztatás • Konvergencia Programban vállaltak betartása • új Munka Törvénykönyve	• növekvő munkanélküliség • laza munkaerőpiac • alacsony mobilitási hajlandóság
Lehetőségek	Veszélyek
• Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat hatékonyságának növelése • foglalkoztatási programok összehangolása	• munkakereslet csökkenése • programok várt hatásainak elmaradása